

Høy temperatur og mange deltakere i cannabisdebatten i mediene

Forskningsdirektør Jørgen Bramness ved Senter for rus og avhengighetsforskning (SERAF) har forsket på mediedebatten om cannabisbruk i Norge og i de nordiske landene. Han mener debatten i Norge er spesiell fordi den er blitt en debatt om legalisering og avkriminalisering.

AV: MARIT VASSHUS, KORUS - VEST, STAVANGER

– *Hva kjennetegner legaliseringsdebatten av cannabisbruk i Norge?*

– Debatten kjennetegnes av høy temperatur og mange aktive deltakere sammenliknet med andre nordiske land. Vi har både flere debattanter og flere momenter i debatten, påpeker forskningsdirektør Jørgen Bramness fra SERAF. Han tilføyer at i Sverige er debatten preget av konservative krefter som vil ha forbud mot legalisering. I Danmark er debatten preget av en innstramming av politikken når det gjelder cannabisbruk. I Norge er debatten derfor spesiell fordi den har blitt en legaliseringsdebatt, i motsetning til våre to naboland, fortsetter Bramnes. - Høy temperatur og sterke ordelag er jo kjennetegn ved enhver god debatt, minner forskningsdirektøren om.

– *Hvem og hva preger debatten?*

- To ulike kategorier debattanter har preget medietalene: Den ene er aktivister som er brukere, den andre er forskere og fagfolk med sterke meninger i debatten, fremhever Bramness. Vi

har sett lite til politikere og menigmann i mediedebatten. Noen har en agenda, enten fordi de vil drive opplysning eller fordi de ønsker en endring i politikken, slik som aktivistene, forklarer forskningsdirektøren.

– *Hvilke argumenter er de mest fremtredende for og imot?*

- Mest fremtredende er de som argumenterer for liberalisering av cannabisbruk, de argumenterer for å endre dagens praksis. Det handler om at dagens straffenivå ikke har fremmet målet om et cannabisfritt samfunn og har medført samfunnsmessige konsekvenser som svart økonomi og kriminelt rulleblad for brukere. Argumentene som fremmes er at cannabis er mindre farlig enn alkohol. Motstanderne argumenterer for et legitimt ønske om å redusere rus og skadelig rusbruk. Man henviser til alkoholpolitikken som har hindret noe utbredelse ved å begrense bruken. Vi må tro på motstanderne av endring, at nåværende politikk hindrer økt bruk, påpeker Bramness.

– Hvilke argumenter for legalisering fremmes fra medisinske fagmiljø?

– Det har ikke vært fremmet så mange argumenter fra medisinske fagmiljø. Det har ikke vært mange medisinske problemer med dagens lovgivning, noe som gjør at det ikke blir mange medisinske argumenter for en endring av gjeldende politikk.

– Hva har det å si for debatten at en kjent samfunnsforsker, professor Willy Pedersen argumenterer for avkriminalisering pga marginalisering, ut fra kulturelle faktorer?

– Willy Pedersens engasjement har generelt drevet frem den norske mediedebatten om legalisering og avkriminalisering av cannabisbruk i Norge, fremhever forskningsdirektøren. Pedersen har en god penn og kan poengtere argumenter på en god måte. Han blir lyttet til og har sogar vært sentral for utformingen av norsk narkotikapolitikk. Professor Willy Pedersen er dette en sentral mann i det offentlige ordskiftet. Han har gitt andre mot til å stå frem og dette har ført til reelle motforestillinger mot legalisering og avkriminalisering. Professoren har fått i gang en debatt. Han har dessuten endret holdning ut fra nye funn. Det er ryddig å skifte standpunkt når evidensen heller en annen vei, påpeker forskningsdirektør Jørgen Bramness.

– I hvilken grad har fagfolk innen rusmedisin deltatt i det offentlige ordskiftet og har deres argumenter kommet tydelig frem?

– Når fagfolk innen rusbehandling og rusforskning har deltatt i den norske debatten, er den kjennetegnet av at de har blitt både godt hørt og sett. Det er en tendens til at når fagfolk sier ting ut fra kunnskapsståsted, blir dette mistenkeliggjort ved at man hevder at de løper myndighetenes ærend, og at man dermed fremmer en konservativ tekning. Forskningsdirektøren erkjenner at man vel gjør dette til en viss grad. Har fagfolk en agenda utover å opplyse? Man kan vel stille spørsmål ved dette, men ikke tillegge disse noe motiv utover det en diskuterer, mener Bramness. Ofte spissformulerer man seg i den offentlige mediedebatten- og det er slik at vil

Jørgen Bramness, Forskningsdirektør.

man være med på leken, må man smake steken, mener Bramness.

– Som forskningsdirektør for SERAF har du også preget debatten med saklige og faglige rusmedisinske innspill- hvordan er disse blitt tatt imot?

– På den ene siden er det takknemlig å kunne si noe om cannabis til norske journalister, fordi man får høyere tilslag og får stor spalteplass på denne tematikken. Men det er en viss tendens til å bli slått i hartkorn i forhold til å gå imot liberalisering eller bli slått i hartkorn fordi en er for liberalisering. Målet er å opplyse folk om skadevirkninger av cannabisbruk. Jeg opplyser ofte så godt jeg kan om skadevirkninger. Det er ingen grunn til å anta at medisinske skader vil minke ved legalisering. Når man blir spurt om sine synspunkter får man ros for å tale saken eller kjeft av dem som ikke vil tale saken.

– *I hvilken grad ser norske politikere cannabisbruk som et samfunnsproblem?*

– Dette er det god grunn til å stille spørsmål ved, det er viktig å få politikerne på banen. Sønnen til Støre mener at vi har hodet i et strutsehull når det gjelder denne politikken, og Jan Arild Snoen fra Minerva, er for liberalisering. Vi ser lite politisk engasjement i samfunns-debatten. Antakelig skyldes dette en sterkt og stor folkeopinion der 80 prosent av det norske folket er imot legalisering, påpeker Bramness. Dette kan i noen grad forklare en laber interesse for liberaliseringsdebatten, mener han og fortsetter: Fagfolk har gjort det de kan for å bidra til denne debatten. Nå må politikere på banen.

– *Hvilken betydning har det at en tidligere norsk toppolitiker med globale nettverk har deltatt med en tydelig legaliseringsprofil i mediedebatten?*

– En skal ikke undervurdere betydningen av Thorvald Stoltenbergs bidrag til liberaliseringsdebatten. Men hva fører den til? Thorvald Stoltenberg er en viktig stemme i debatten på grunn av sin posisjon. Det betyr ikke at han har stor gjennomslagskraft. Det finnes politikere som ytrer seg som representanter for tenketanker, men ikke aktive politikere som preger liberaliseringsdebatten. Justisministeren har derimot en klar og tydelig stemme imot.

– *I hvilken grad farger legaliseringsdebatten i USA det norske mediebildet?*

– Mediedebatten i USA får betydning for norsk offentlig debatt også når det gjelder liberalisering av cannabis. Kronikker som skrives i kjølvannet av narkotikapolitiske tiltak i USA får en viss betydning for debatten i norske medier, mener Bramness.

– *Hvordan preges debatten av at forekomsten av forsøk med cannabis i Norge har falt til nær halvparten siden år 2000 (til ca. 10 prosent) og er lav både i Norden og sammenliknet med Europa og USA (jfr SIRUS)?*

– Man kan spørre seg om den lave forekomsten i Norge hatt innvirkning på norsk mediedebatt? Tross lav forekomst har vi en opphetet norsk de-

batt om liberalisering. Den har hatt en indirekte effekt blant annet ved en kronikk i Dagbladet, der undertegnede fikk en eksplosjon av henvendelser fra norske medier etter at denne kom på trykk og på nettet.

I Norge har vi en helt annen forekomst enn eksempelvis i Nederland. Hvis vi her får et mettet marked, dvs. hvis alle får tilbud om å bruke cannabis, f. eks. 60 prosent av den voksne befolkningen, vil man antakelig fortsatt ha et relativt lavt omfang av bruk. Men det er vanskelig å tenke seg at tallene for forbruk kan overføres fra land med høyt forbruk til land med lavt forbruk, understreker forskningsdirektøren. Ved liberalisering vil man dessuten finne mindre rom for endring i et land med høy forekomst.

– *Hvilke konsekvenser vil en legalisering ha for norsk folkehelse og på individnivå?*

– Det er en stor sammenheng mellom folkehelse og helse på individnivå, fremhever Bramness. Det er ingen motsetning mellom de to områdene. Vi kan ikke vite, men å tro at det blir en nedgang ved legalisering, er lite tenkelig. Hvis vi legaliserer cannabisbruk, vil vi sannsynligvis få økte problemer for flere. Et dramatisk fall i bruk ved legalisering slik noen påstår, er usannsynlig, mener Bramness.

– *Hvis vi sier ja til legalisering, hvilke konsekvenser kan regelmessig eller høyt cannabisbruk ha for hjernen til tenåringer?*

– Det er lite sannsynlig at vi får en snarlig legalisering i Norge, det er heller snakk om straffefrihet og avkriminalisering av cannabisbruk. Danmark går motsatt vei, og strammer inn cannabispolitikken. Individuelle konsekvenser ved cannabisbruk er rusavhengighet og straff; flere vil bli avhengige, flere vil få psykisk sykdom, flere vil bli uproduktive fremfor aktive samfunnsborgere. Vi vil få flere av disse negative konsekvensene som rammer både enkeltmennesker og samfunnet, avslutter Jørgen Bramness, forskningsdirektør og professor i medisin, Senter for rus – og avhengighetsforskning (SERAF) ved Universitetet i Oslo. ☒